

COMPOUND VERBS FROM A COGNITIVE AND SEMANTIC PERSPECTIVE

Bagasheva, Alexandra. (2012). *Reflections on Compound Verbs and Compounding*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. 182 с. ISBN 978-954-07-3331-9

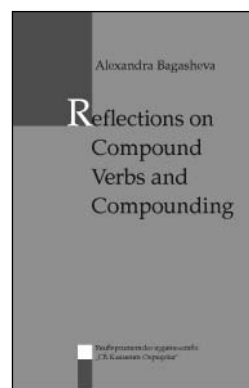
Цветомира Венкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Сложните думи в езика, които са широко срещани и динамично използвани, доскоро бяха недостатъчно изследвани с оглед на тяхното важно място в езиковата комуникация. Книгата на Александра Багашева „Размишления върху сложните глаголи и композицията“ (*Reflections on Compound Verbs and Compounding*) идва да покаже, че тези думи са по-различни не само в сферата на словообразуването, но също и от когнитивна и смислова гледна точка. Погледът към сложните думи се обогатява от съпоставителния подход на книгата, отнасяща се до английския и българския език, тъй като позволява да се потърсят общи междуезикови полета, свързани със същността на мисловните процеси на фона на структурните различия. Разглеждани са основно сложните глаголи (СГи), но анализите засягат и особености на имената, както и на цялостната граматична система на двата езика.

Авторката Александра Багашева е известна със своята богата ерудиция и смело навлизане в съвременни области на лингвистичното знание, отнасящи се до когнитивните езикови механизми, семантичните зависимости и проблемите на езиковата универсалност и относителност. Тя остава вярна на тези новаторски търсения и в тази книга, като задълбочено търси връзките между семантични, когнитивни и структурни аспекти по отношение на разглежданите явления, като ги обединява в една цялостна обща картина.

Подходът на книгата е интригуващ – в самото начало читателят е потопен в ярки, стилистично оцветени автентични примери за сложни глаголи, показващи езикова изобретателност и разнообразен изказ. Оттук нататък той

напълно естествено се оставя да бъде воден от авторката в интересния свят на тези явления на езиковата употреба (*usage events*) към едно все по-голямо задълбочаване на размишленията и изводите.

От методологическа гледна точка анализът се опира на когнитивен модел, аргументирано обединяващ лингвистичната структура с подходи към езика, които са свързани с познанието, социопрагматичните механизми и функционалните принципи. Органично са съчетани постулати на когнитивната лингвистика (В. Евънс, Р. Ланакър, Дж. Лейкф и др.), на конструкционната граматика (А. Голдбърг), на модела на паралелната езикова архитектура (Р. Джакендф), както и фразово-структурните подходи. А. Багашева представя основна хипотеза, свързана с възприемането на елементите на СГи като „акатегориални“, т.е. като неопределени по отношение на тяхната част на речта. В хода на разработката свойства на СГи се определят в рамките на конструкцията, разбираана според А. Голдбърг. В този смисъл книгата разглежда СГи като конструкционни идиомы и анализът им е основно семантично насочен.

В първа глава „Същност и място на сложните глаголи в езика и езикознанието“, отнасяща се до природата и статуса на СГи в езиковата система, сред разглежданите проблеми се поставя един много важен въпрос, с който езиковедите често се сблъскват в своята работа и по който в литературата има неяснота, а именно – разграничаването на словообразователния процес от словообразователния продукт. С други думи, от една страна – СГи се образуват чрез конверсия, обратно формиране или композиция, а от друга страна – СГи съществуват като езикови единици с определени свойства, независимо чрез кой процес са образувани, в каква посока и каква е историческата им обусловеност. А. Багашева заема категорична позиция в полза на интерпретацията на СГи като словообразователен продукт. Авторката подхожда към СГи като към съществуващи конструкции, с характерни особености, и това определя изграждането на нейния модел и изводи. Интерес представлява и систематизирането на основните признаци на СГи и особено на извеждането на 10 критерия за композиция, които са обстойно аргументирани и подкрепени с примери.

Подробно и в съпоставка са разгледани различните класове СГи във втора глава „Класификация на сложните глаголи“. Направен е критичен обзор на различните подходи към класифицирането на разглежданите езикови единици. А. Багашева доразвива творчески постановката на П. Хопър и С. Томпсън за категориалната неопределеност на частите на речта в дискурса, като я прилага към СГи. Както бе посочено по-горе, това е нейна основна хипотеза, която в тази глава получава своята първоначална аргументация с оглед на класификационните проблеми, особено по отношение на първия елемент на СГи. В подкрепа на тезата си авторката привежда и подходящи аргументи от трудове на А. Лаудана, П. Фогел, П. Фаръл и др., като обвързва позицията си с водещата когнитивна идея за концептуализацията.

Тук се прави и връзката с конструкционната граматика, като авторката показва, че самата конструкция в голяма степен определя свойствата на съставя-

щите я елементи. Според А. Багашева СГи запазват своята фонетична форма и активацията на концептуалния фрейм, но без категориалното маркиране. Авторката предлага унифициран модел на класификация по два семантични критерия: „вътрешна семантика“ (*internal semantics*) и „външна семантика“ (*external semantics*). Първият критерий според нея е свързан с концептуалните отношения на конституентите, а вторият – със семантиката на конструкцията. Въз основа на тях е представена класификация, представяща една обща конструкция с три подсхеми, която е илюстрирана много ясно с диаграма и най-важни характеристики към нея в края на главата.

В трета глава се разглеждат особеностите на СГи като конструкционни идиоми. Тук са засегнати взаимосвързано редица теоретични въпроси, сред които и мотивацията на А. Багашева за прилагането на когнитивен метод в синтактичните изследвания. Авторката следва актуален и интересен подход на интегриране на когнитивни модели с конструкционната граматика на А. Голдбърг. Много ясно и систематично са представени основните черти на конструкционната граматика и особен принос тук е силната аргументация за приложимостта на този модел към СГи. Разглежда се ролята на понятието *фрейм* при описанието на СГи на концептуално ниво и се сравнява профилирането при прости и сложни глаголи. Авторката достига до извода, че СГи ономасиологично се различават от простите глаголи и заемат особено място в езика.

СГи са представени чрез конструкционни схеми, основаващи се на семантични компоненти, които са актуализирани в няколко локални ниши. Много полезна за широк кръг езиковеди е направената връзка между когнитивните термини и по-традиционни термини, като *идиоми*, *сложни думи*, *аналитични глаголни форми*, *синтактично проектирани каузативни конструкции* и др. Разбира се, тази връзка е направена с уговорка за внимание към разбирането на съответните термини в рамките на всеки граматичен модел.

Четвърта глава е изцяло посветена на семантиката на СГи. В нея се очертават менталните правила за тяхното конструиране и разбиране. А. Багашева тества също така и доколко СГи в английския и българския език се подчиняват на общи принципи и съответстват на определени семантични опозиции. Обект на анализ е и лексиконът с неговата сложност и многообразие, където авторката прави интересно семантично разделение по словообразователни семейства и класове. Семантичният анализ е наистина задълбочен, отчитащ постановките на лексикалната и композиционалната семантика. И нещо повече – разгледани са последователно самите концептуални метафтонични механизми, които са голямо предизвикателство за всяко семантично изследване.

Съпоставителният анализ на СГи в английски и български език е представен в последната, пета глава „За сложните глаголи в английски и български език“. Връзките между двата езика се разглеждат отново във връзка с когнитивните механизми. Съществен принос на авторката са конструкционните схеми и словообразовател-

ните семейства, напр. за английския език с *-dry*, *-fry*, *-feed*, *-talk*, а за българския език – конструкционните схеми *само-глагол-(се)*, *главо-глагол-(се)*, *умо-глагол-(се)*, и др. Интересни за читателя са съпоставките между самите конструкционни схеми в двата езика, при което се откроява рефлексивизацията в българския език. Систематично са отбелязани междуезиковите сходства при схемите и семантичните ниши, както и при формирането на словообразователни ниши. Най-значимите разлики са обобщени и изнесени в края на главата. Особено интересен тук е анализът, поставящ особеностите на СГи в контекста на даден език, езиков тип и на най-абстрактно ниво – на езиковата универсалност или относителност.

В заключителната част по интересен начин са обобщени основните тези и се извежда разбирането за СГи като семантично обогатени релационни понятия. Достига се до извода, че особеностите на СГи не бива да се разглеждат изолирано, а в контекста на релациите между конституентите, в смисъл на аргументни отношения, семантична композиция и др. Обобщават се различията между английския и българския език по отношение на лексикализацията на СГи по признака *обичайност-необичайност*. Авторката подкрепя един гъвкав и отворен подход към разглеждането на СГи и посочва, че разбирането и използването на тези глаголи изискват по-дълбоко потапяне в езика в сравнение с простите глаголи. Интригуващо са представени и бъдещите проекции на темата.

Полезно е, че в приложенията са представени изчерпателни списъци на СГи, което би подпомогнало лексикографската практика. Представената примерна класификация на ендоцентрични и екзоцентрични СГи е добър ориентир за по-нататъшни езиковедски анализи. Особено интересни са приложенията с примерите на СГи в автентичен контекст, някои от които и с тълкувания, тъй като те показват значимостта на тези глаголи и необходимостта от по-широкото им коментиране, а също и застъпването им в обучението по английски и български език.

Заслужава внимание и фактът, че анализът в книгата се основава на автентични езикови корпуси, които са посочени в приложенията. Обработен е обемен корпусен материал, което в голяма степен допринася за значимостта на изследването. Книгата е придружена от много богат списък на литература, свързана с разглежданата тема.

Това е книга, която разкрива нови измерения на съвременните лингвистични изследвания и представлява интерес както за филолозите, така и за широк кръг от читатели, които се вълнуват от проблемите на езика и мисленето.

Associate Prof. Tzvetomira Venkova, PhD

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
Faculty of Classical and Modern Philologies
Department of English and American Studies
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria
Email: cvenkova@uni-sofia.bg